

A terület- és településfejlesztés főbb célkitűzései Magyarországon és Székesfehérváron

GISOpen2023 konferencia
Székesfehérvár, 2023. április 26.

Balsay István

A területfejlesztés fogalma

Kiindulópont

A területfejlesztési törvény szerint a területfejlesztés: a társadalmi, gazdasági és környezeti területi folyamatok figyelése, értékelése, a szükséges tervszerű beavatkozási irányok meghatározása; rövid-, közép- és hosszú távú átfogó fejlesztési célok, koncepciók és intézkedések meghatározása, összehangolása és megvalósítása a fejlesztési programok keretében, továbbá a célok érvényesítése az egyéb ágazati döntésekben.

Azaz elemzés, értékelés, tervezés és megvalósítás egymásra épülése.

A térségfejlesztés fókuszai

Középpontban a várostérség

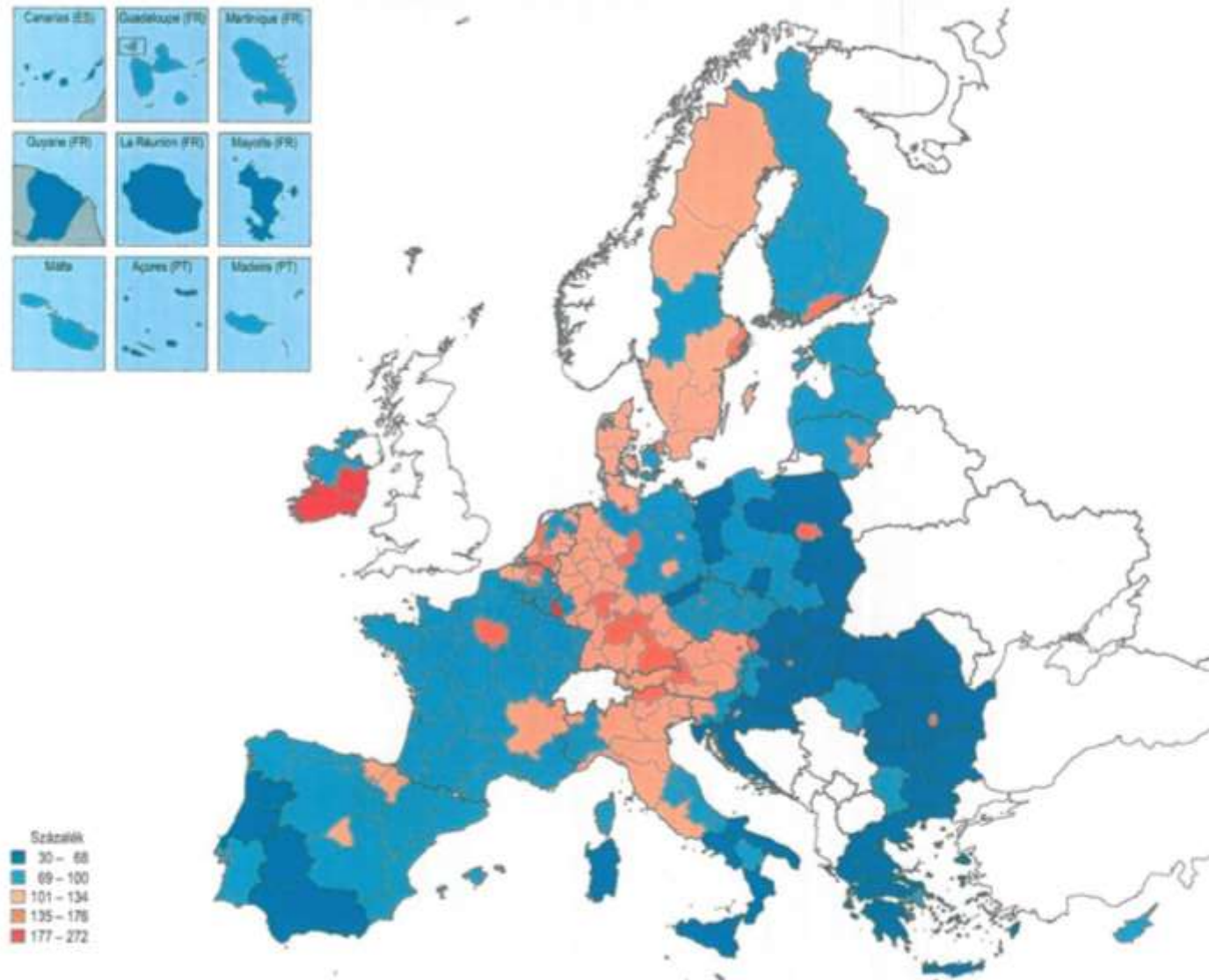
A jövőbeli irányok a város, városhálózat kutatásban hangsúlyosan a **várostérségekre** helyeződnek.

Ilyen kapcsolódási pontok lehetnek a járműipar, a fejlődési tengelyek, egyetemi központok, versenyterek együttműködése, a városhálózatban a humántőke, a kultúra, a felsőoktatás, kreatív tényezők, új gazdasági szereplők hatása.

A **funkcionális várostérségekre** fókuszál a városhálózat-kutatás.

Meghatározó a térségi kapcsolatok, az új területi együttműködési formák, a tervezési rendszerek, a **közösségépítés és mindenekelőtt a kreativitás.**

Egy főre jutó GDP az Európai Unió NUTS 2-es régióiban

Magyarország területi integrálódásának főbb dimenziói

Európa szívében 1100 éve

- észak, kelet, dél, nyugat találkozásánál
- fordítókorong szerep

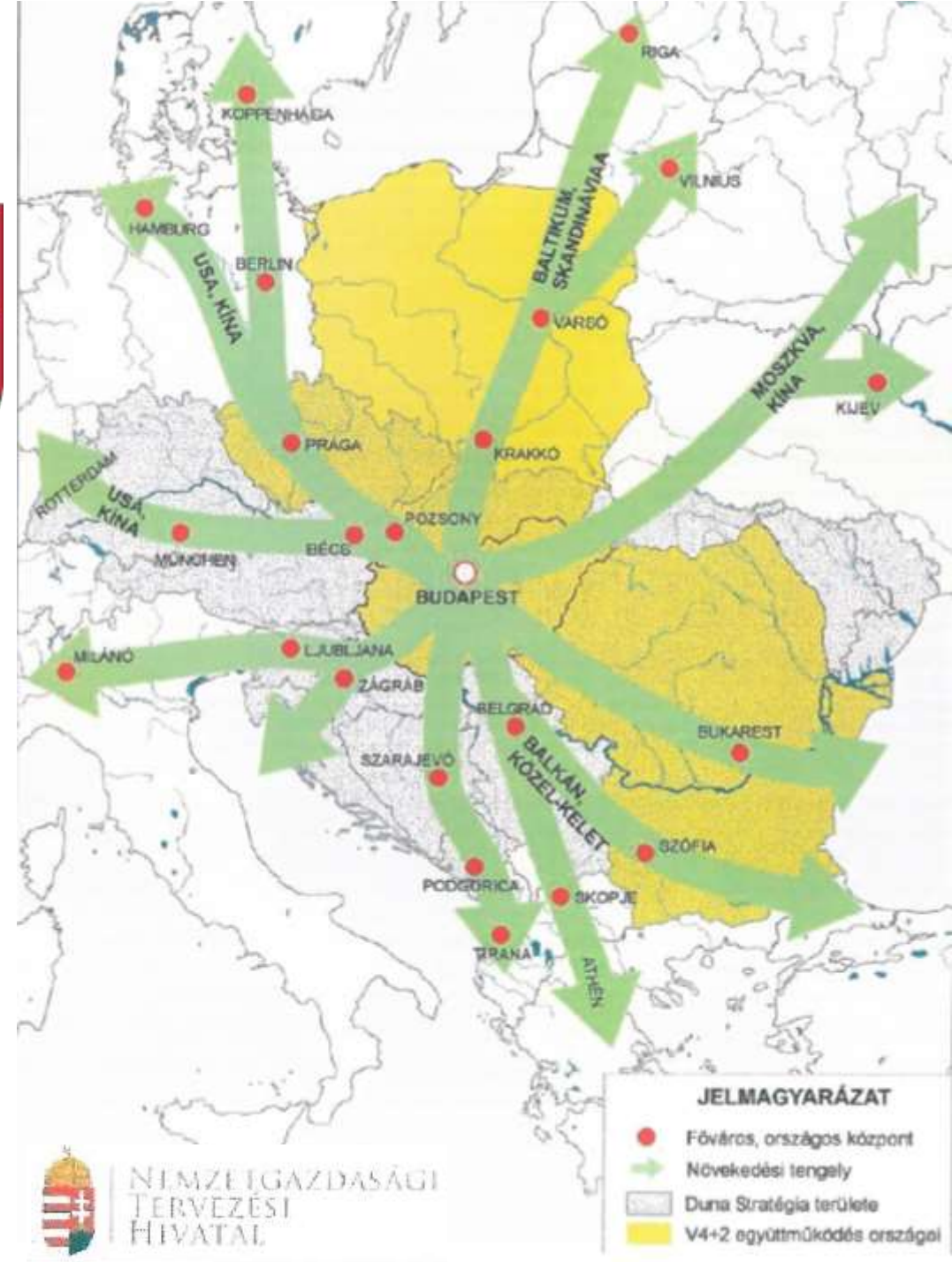
Egy ország, amit saját nemzetrészei vesznek körül.

Jelentős regionális különbségek, oldódó Budapest-centrikusság.

Trianon traumája után újrászerveződő, a vidék erőforrásait újjászervező társadalom és településszerkezet.

Családközpontú, munkalapú társadalom.

A klímaváltozásnak hatványozottan kitett Kárpát-medence.

Nemzeti prioritások és fejlesztési tématerületek

**Patrióta gazdaság,
kis- és középvállalati
bázison, nagyvállalati
partnerségben**

- Innovatív gazdaságfejlesztés, kis- és középvállalkozások, stratégiai ágazatok, versenyképesség
- Elérhetőség, megújuló közösségi közlekedés és tranzitgazdaság
- Életképes vidék, bővülő agrár- és élelmiszer-gazdaság, halászat

**Fordulat a teljes
foglalkoztatottság és a
tudástársadalom felé**

- Foglalkoztatás növelése
- Tudástársadalom megalapozása

**Útban az erőforrás- és
energiahatékonyság, illetve
az energiafüggetlenség felé**

- Energia-hatékonyság, fenntartható erőforrás-gazdálkodás
- Klíma- és környezetvédelem

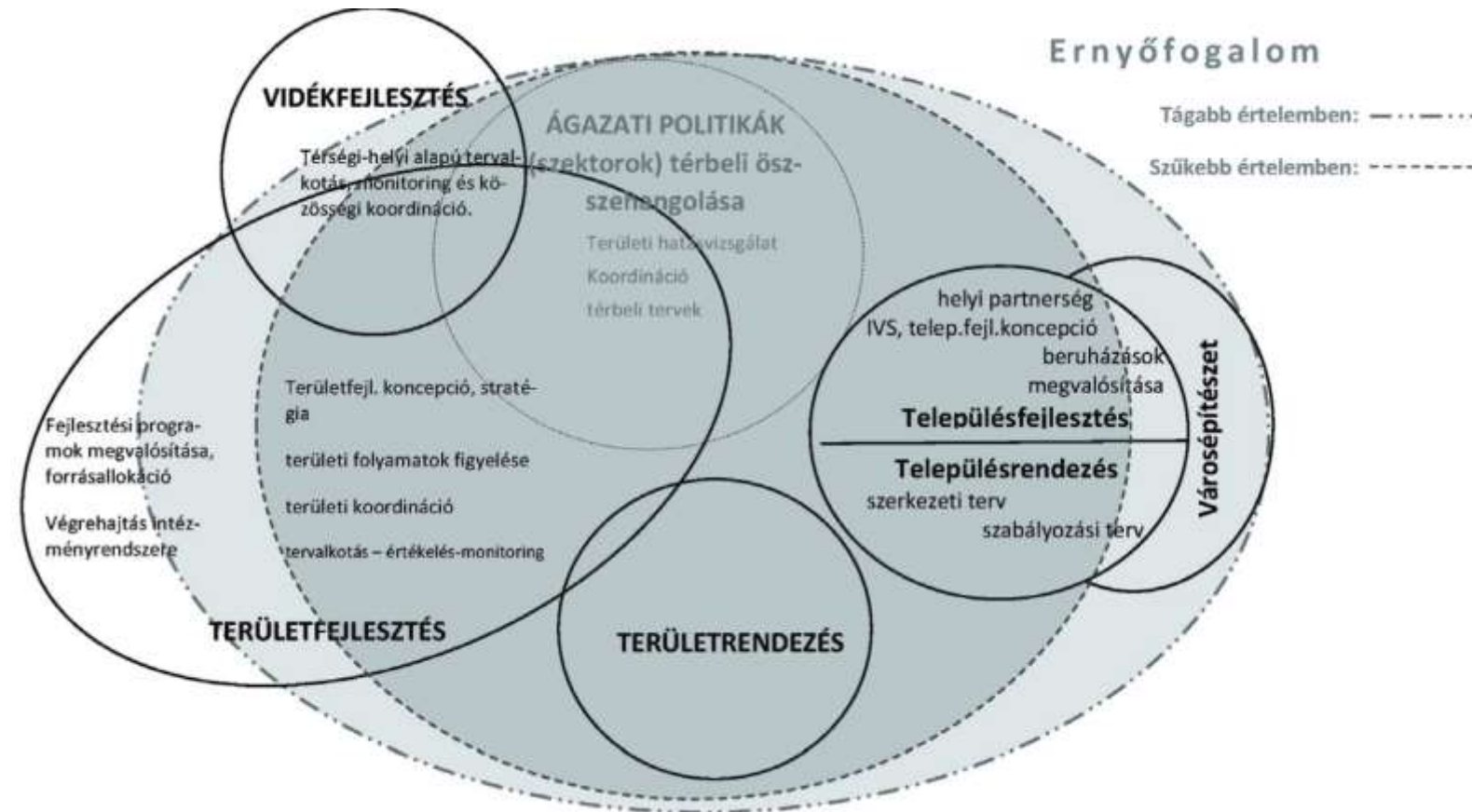
**Népesedési és közösségi
fordulat**

- Befogadó és gyarapodó társadalom
- Gyermekvállalás ösztönzése, népesedési kihívások kezelése

**Területi integráció, térségi és
helyi fejlesztések a helyi
gazdaság bázisán**

- Területi integráció, területfejlesztés
- Vidéki térségek, vidéki gazdaság és közösségek
- Budapest és térsége vezető makro-regionális szerepkörben
- Kiterjedő Kárpát-medencei, Duna menti nemzeti és európai területi együttműködés

A térbeli tervezés európai ernyőfogalmának kapcsolata a magyar gyakorlat kifejezéseivel

A 2021-2027-es uniós időszak céljai

magyar cél: 2030-ra az EU 5 legélhetőbb tagállama közé tartozni

gazdaságfejlesztés,
versenyképesség,
infrastruktúrafejlesztés,
munkahelyteremtés

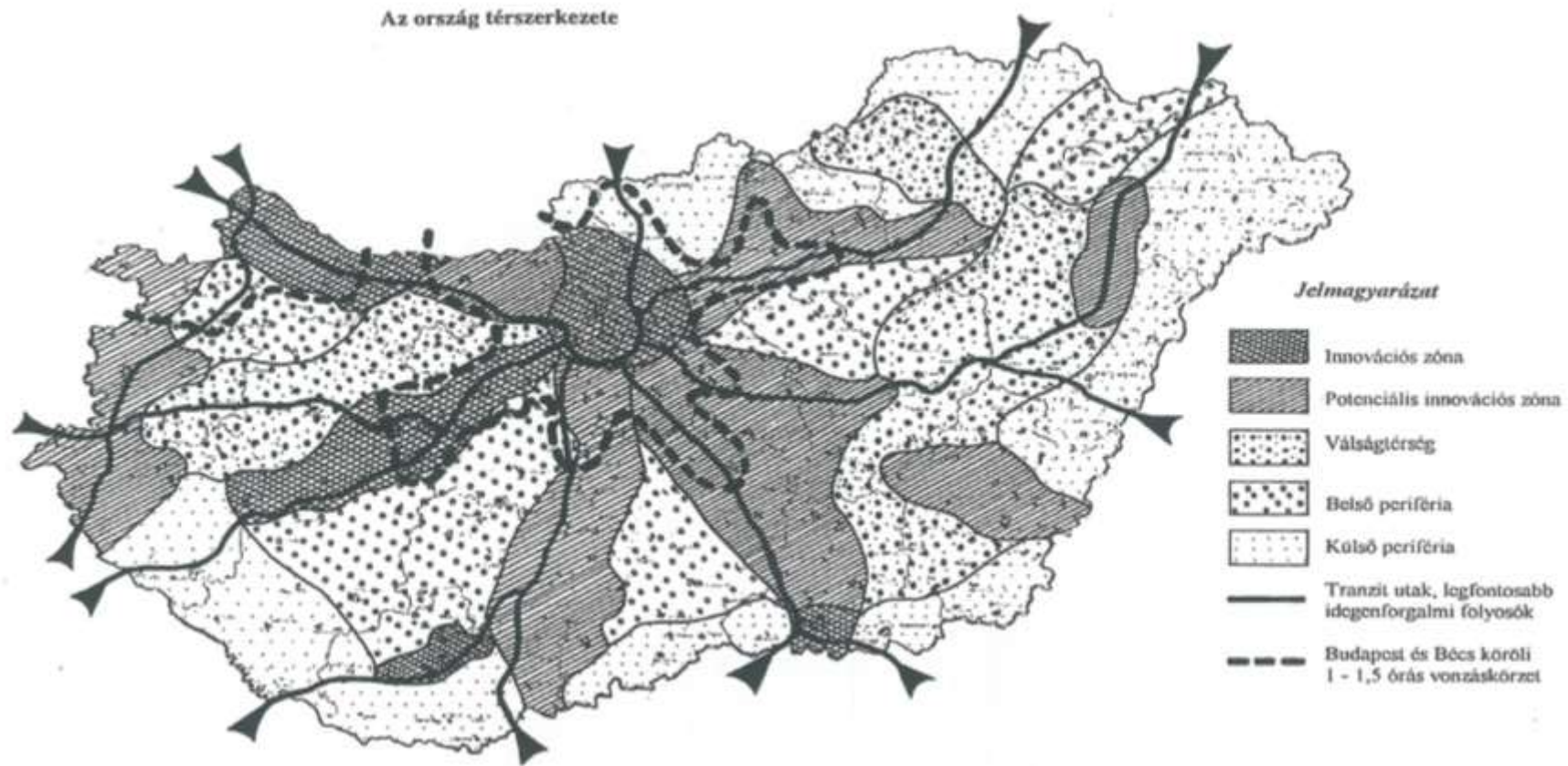

kevésbé fejlett területek
fókuszban -
infrastruktúrafejlesztés,
modernizáció

EU napirend – zöld és digitális
átmenet

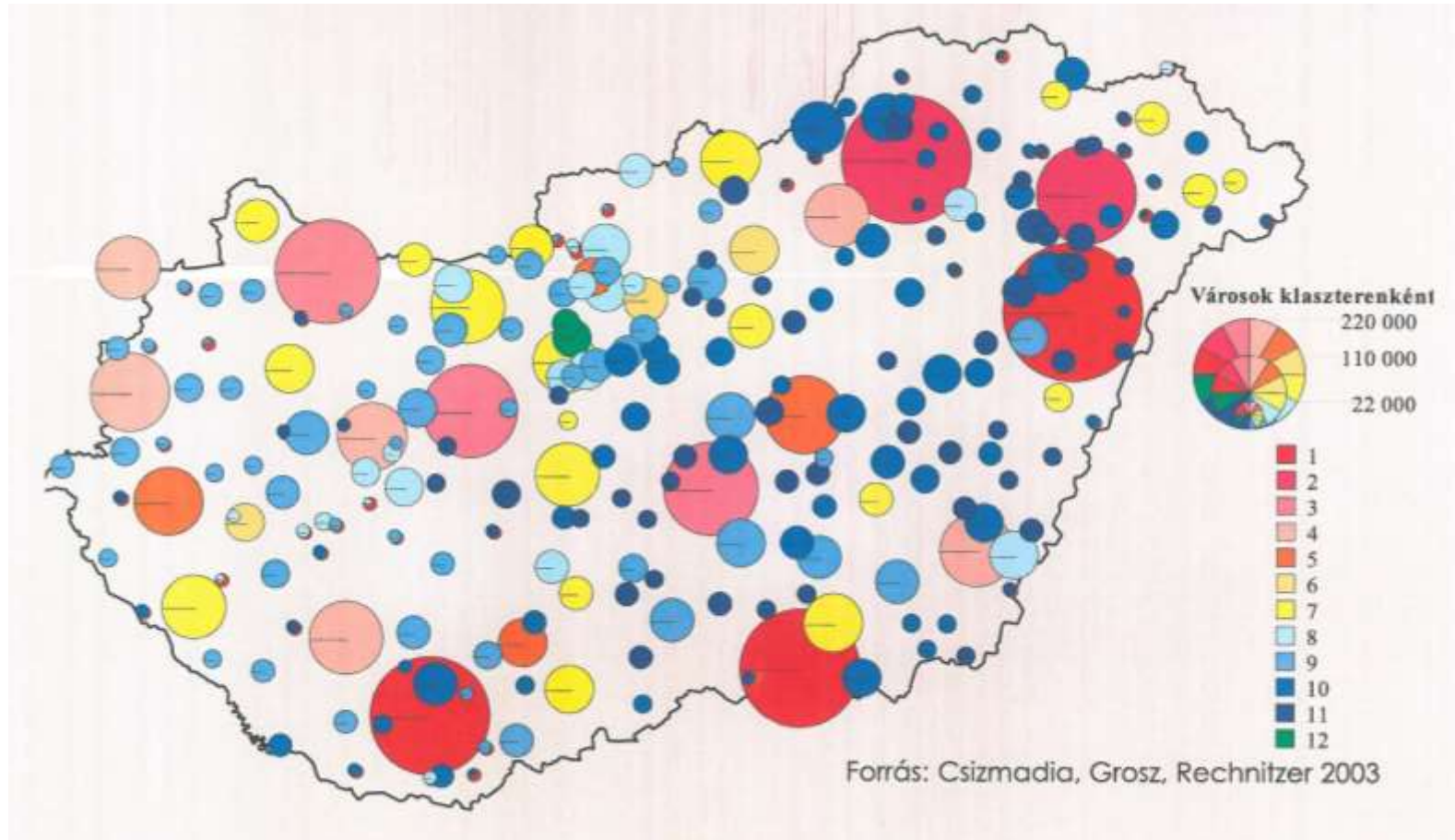
Magyarország térszerkezeti modellje (1993)

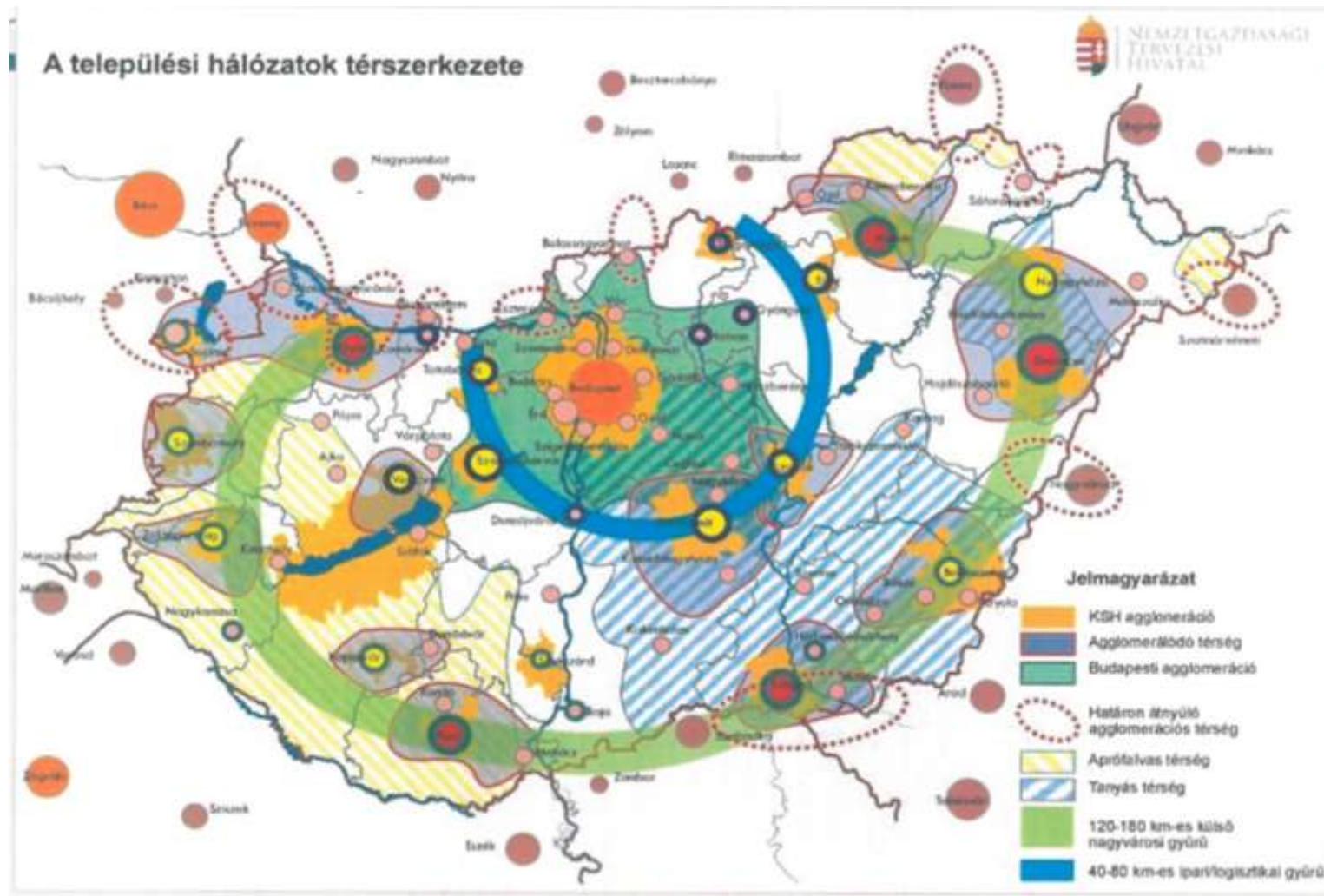
Agglomeráció, agglomerálódó térség, településegységek (2010)

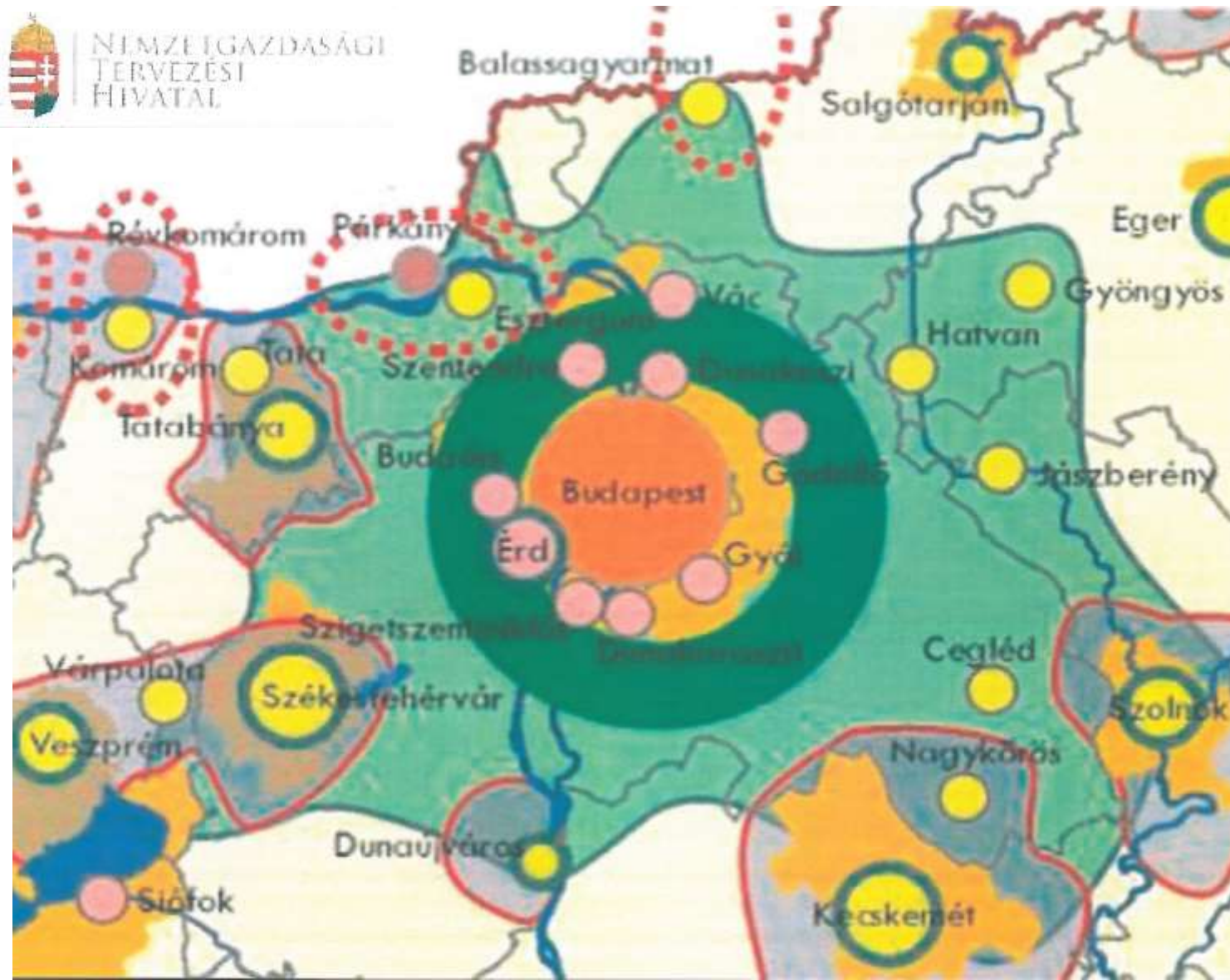
Megújulási képesség a hazai városhálózatban (2001)

Külső és belső nagyvárosi gyűrűk (2013)

Budapest vonzáskörzete

Régiók fejlettségi szintje az egy főre jutó GDP átlag százalékában – az EU régiók átlagfejlettségéhez viszonyítva

	2004	2010	2013	2019	2020
Budapest	129	144	143	151	153
Pest megye	56	58	58	58	59
Közép-Dunántúl	59	57	61	67	67
Nyugat-Dunántúl	66	67	70	71	70
Dél-Dunántúl	42	45	47	50	51
Észak-Magyarország	40	39	42	49	50
Észak-Alföld	42	42	43	47	49
Dél-Alföld	44	44	48	53	54
EU-27	100	100	100	100	100

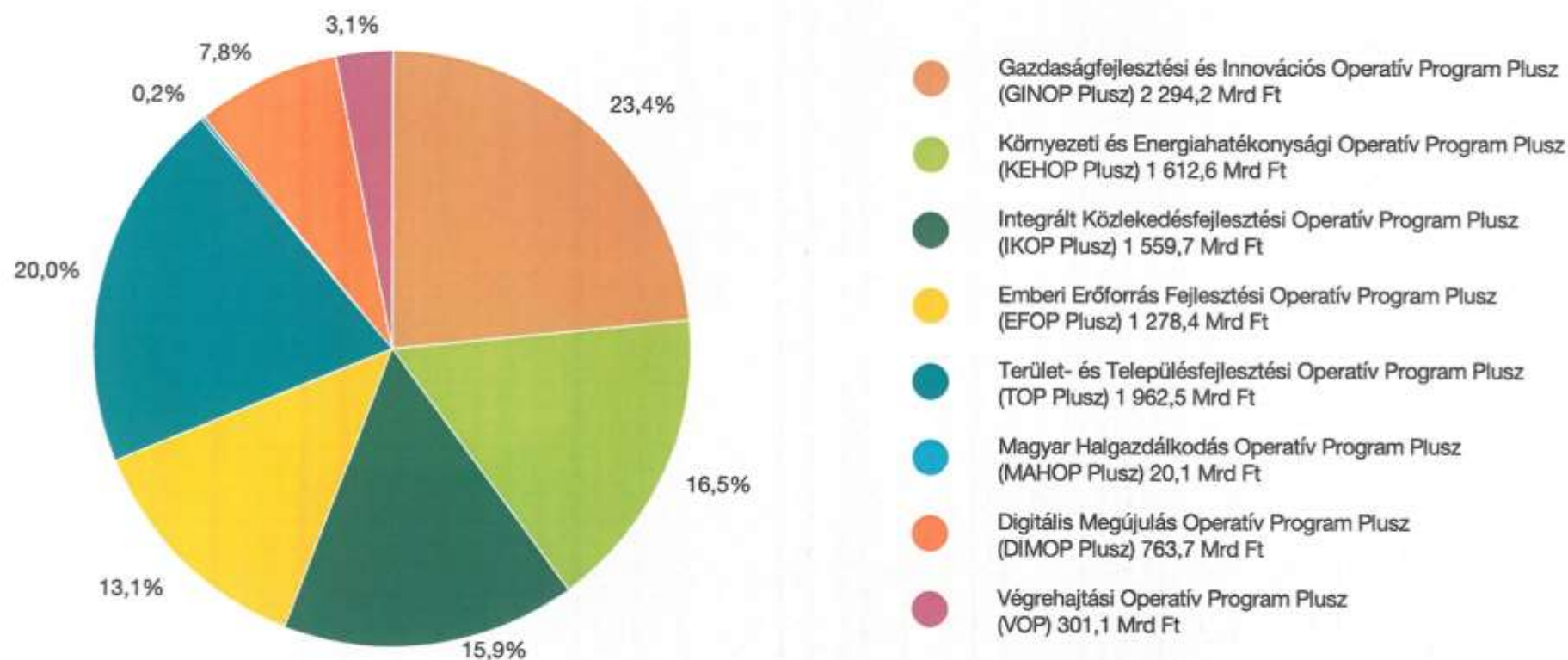
Forrás: Miniszterelnökség

Fenntartható fejlődési célok

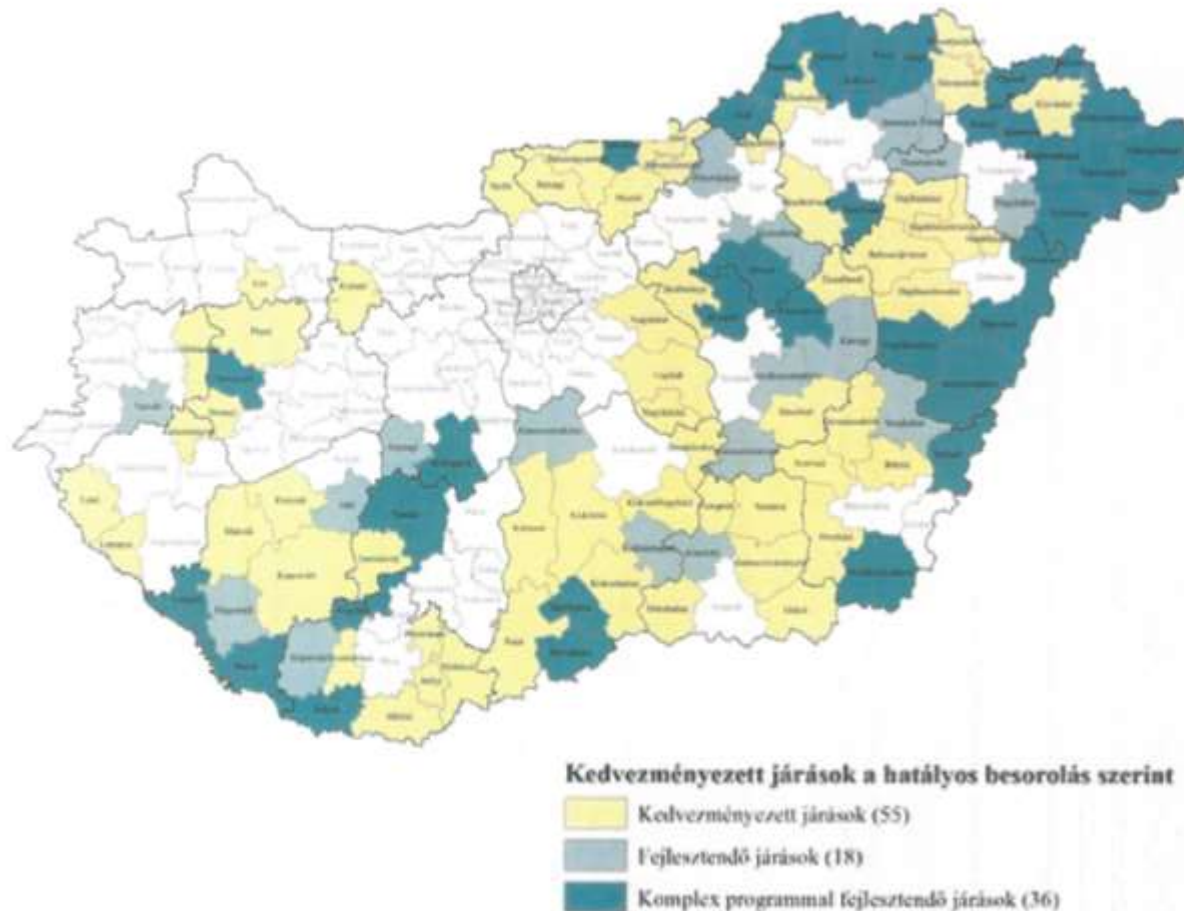

Magyarországra jutó források

2021-2027: 9 792 Mrd Ft hazai társfinanszírozással
(373,9 Ft/EUR)

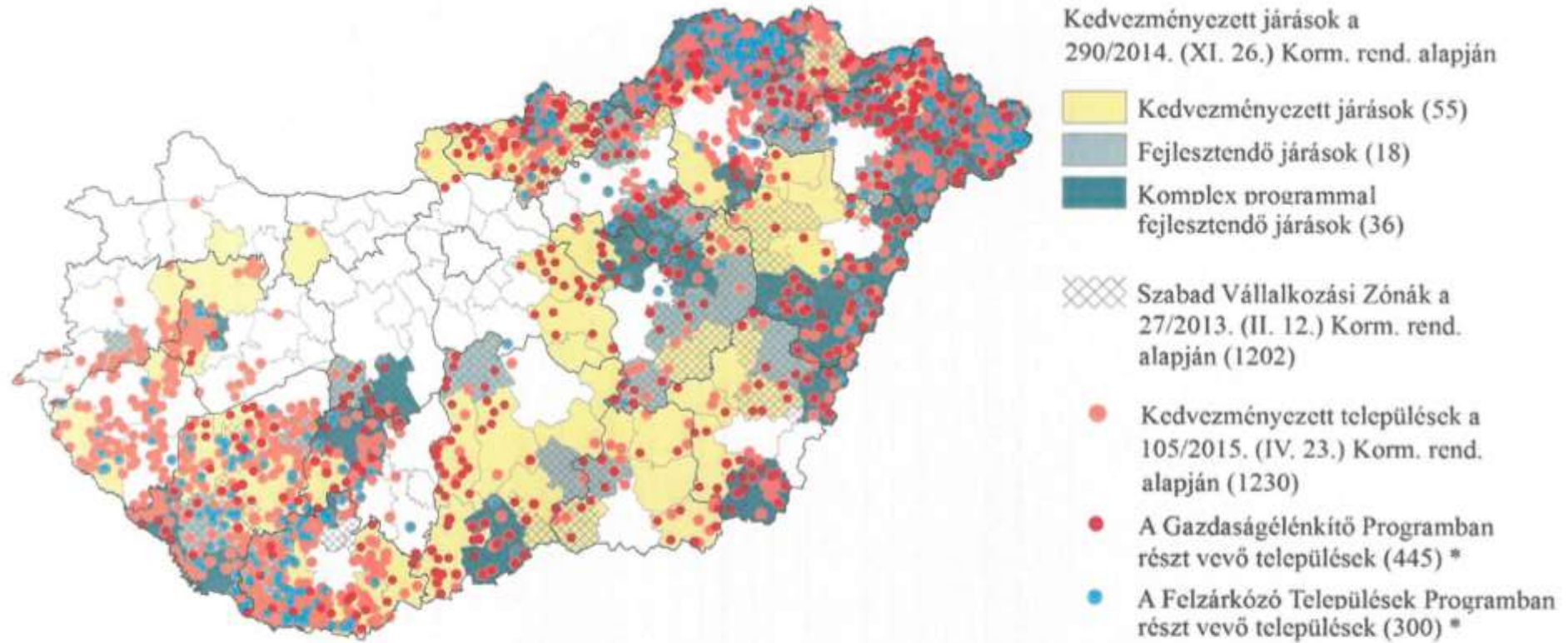
Kedvezményezett járások a 290/2014. (XI.26.) Korm. rend. alapján

Négy tematikus csoportban, összesen 24 indikátor vizsgálatával képzett képzett kompozit mutató alapján történő sorrend:

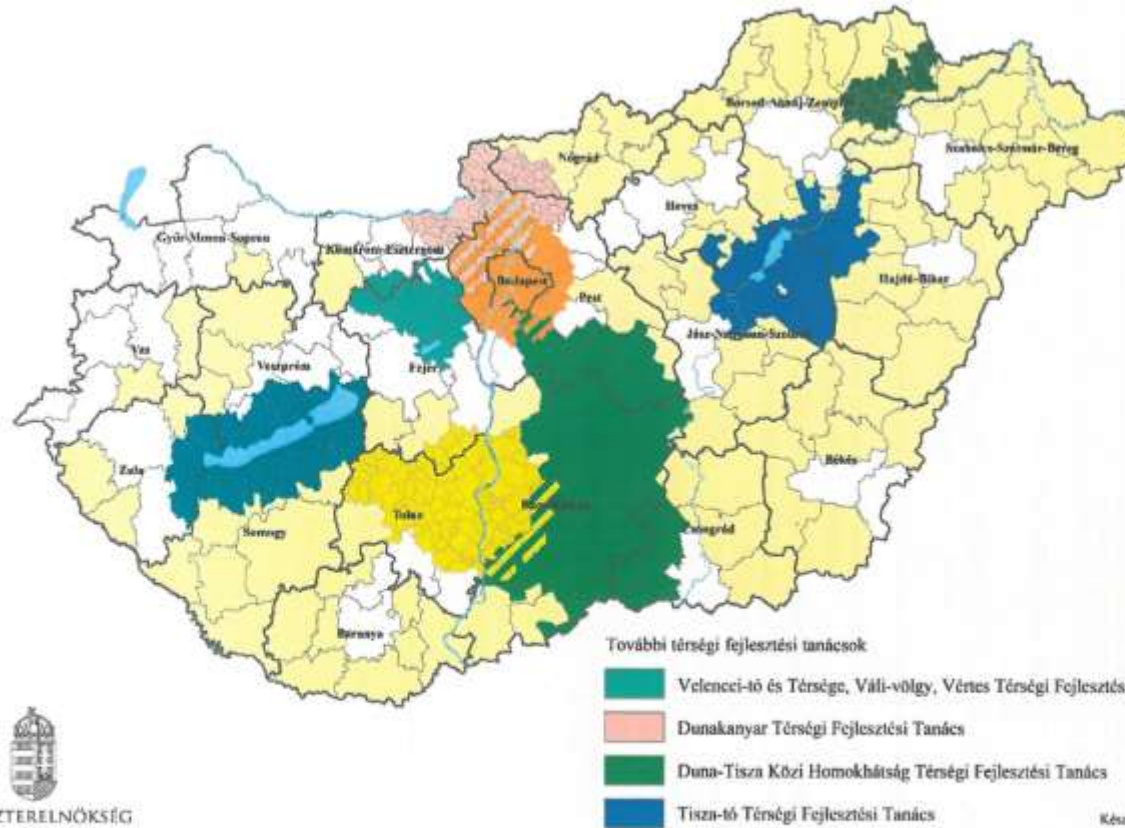
- Társadalmi és demográfiai helyzet
- Lakás és életkörülmények
- Helyi gazdaság és munkaerőpiac
- Infrastruktúra és környezet

Hátrányos helyzetű, fejlesztendő térségek és települések

* A települések köre csak tájékoztató jellegű, a Kormány későbbi döntésétől függően változhat.

Beavatkozási térségek a területfejlesztésben (2020)

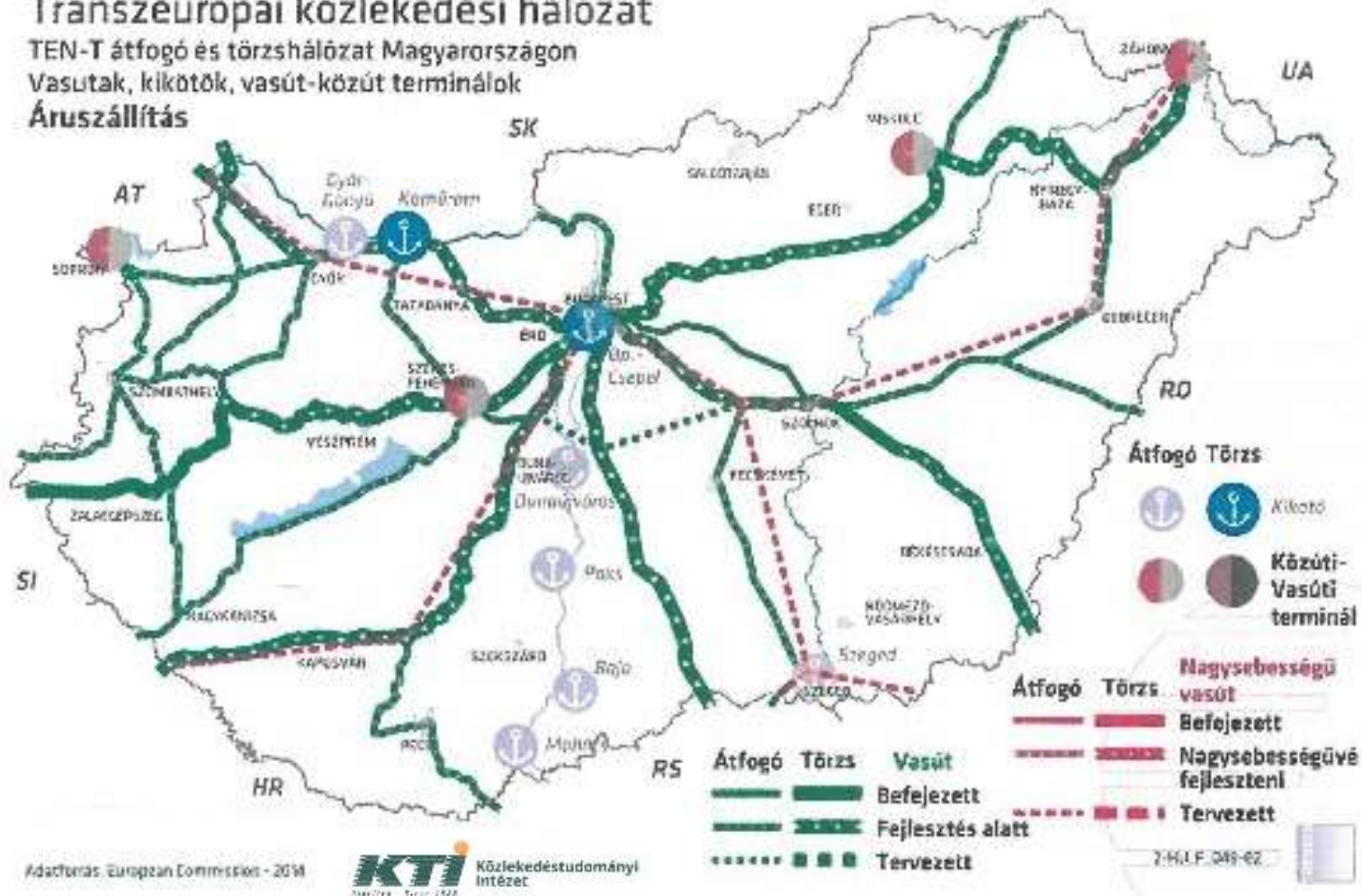

A jövő területfejlesztése egy többretegű térképen ábrázolható, amelyben egymást erősítő módon megjelennek:

- a vármegyék, mint a területi középszint alapegységei,
- a határmenti és belső perifériák,
- a tematikus fejlesztési térségek,

Transzeurópai közlekedési hálózat (TEN-T) Vasutak, kikötők, vasút-közút terminálok - Áruszállítás

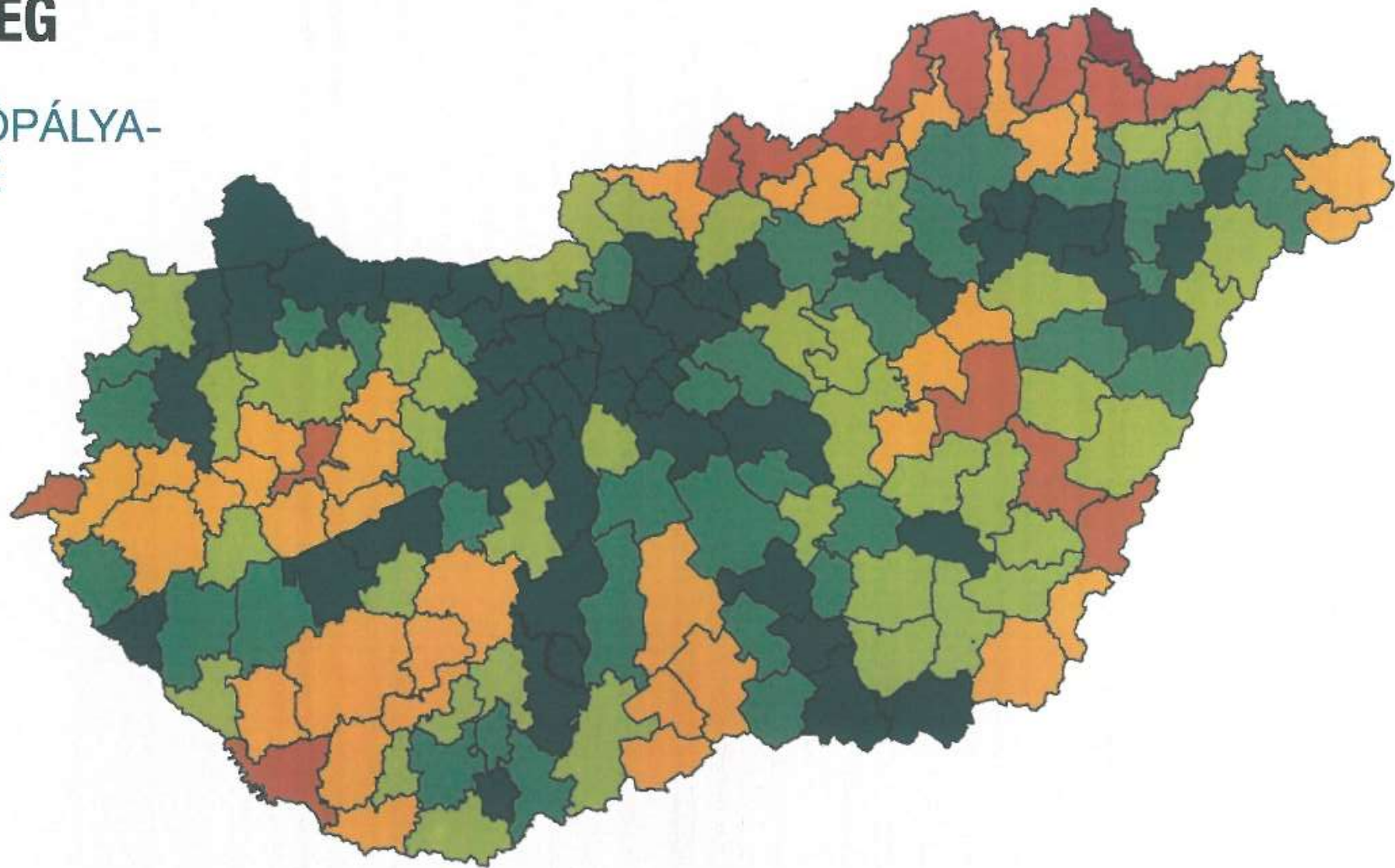
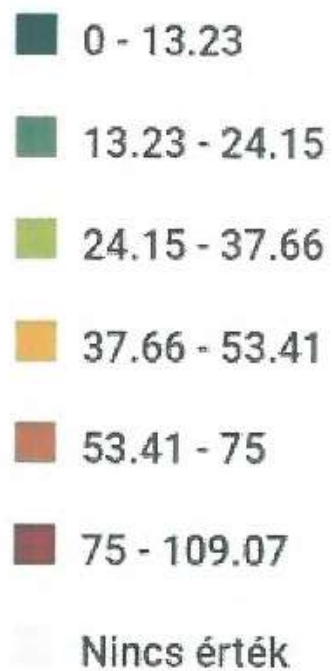
Transzeurópai közlekedési hálózat
TEN-T átfogó és törzshálózat Magyarországon
Vasutak, kikötők, vasút-közút terminálok
Áruszállítás

JAVULÓ ELÉRHETŐSÉG

A LEGKÖZELEBBI AUTÓPÁLYA-
CSOMÓPONT ELÉRÉSE

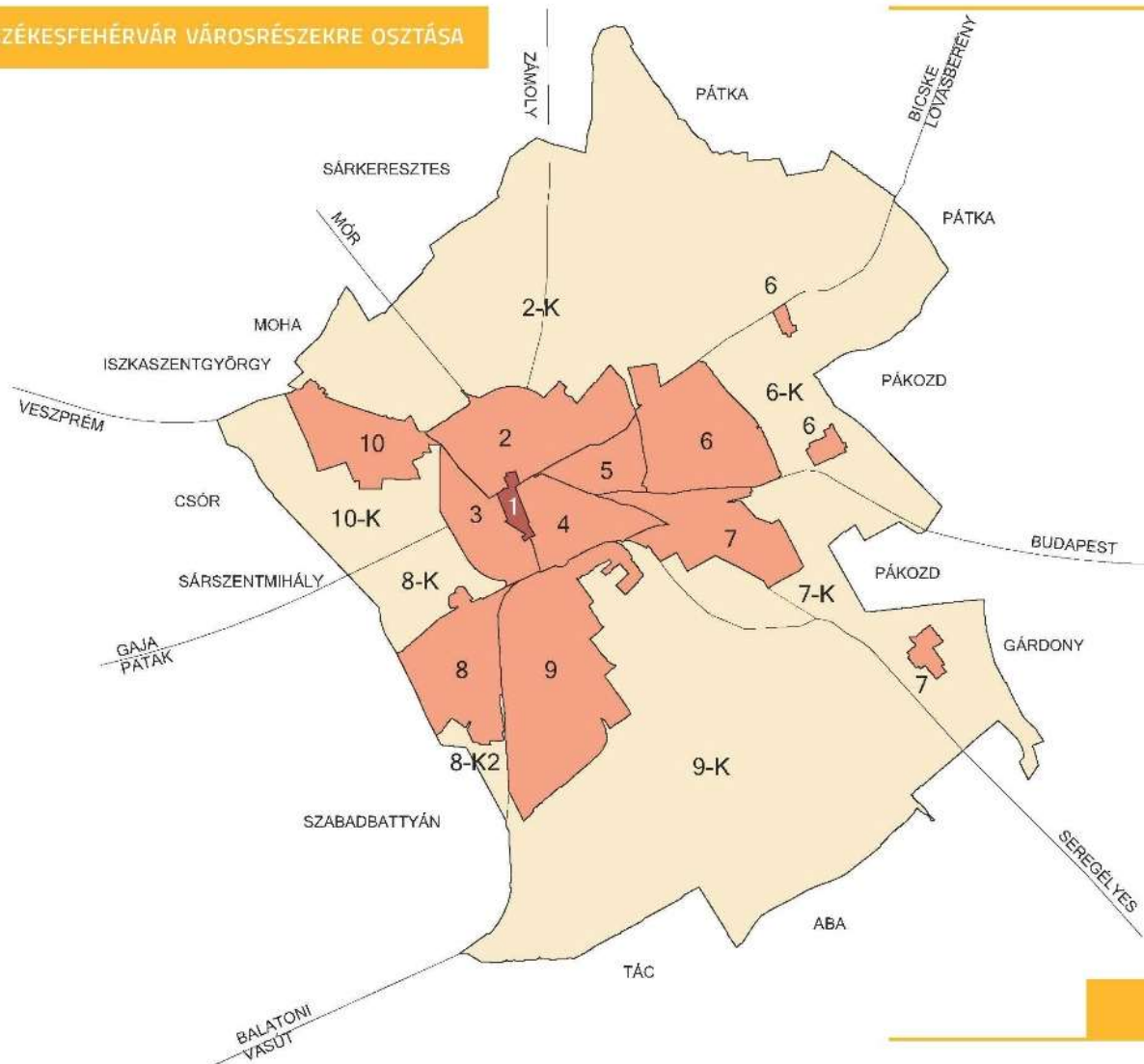
2019

Székesfehérvár városrészei

SZÉKESFEHÉRVÁR VÁROSRESZEKRE OSZTÁSA

1. TÖRTÉNELMI BELVÁROS
2. FELSŐVÁROS
3. PALOTAVÁROS
4. VIZIVÁROS
5. VEZÉR-, ÉS ÍRÓ UTCÁK
6. ÖREGHEGY, KISFALUD, CSALA
7. RÁCHEGY, BÖRGÖND
8. MAROSHEGY
9. SÓSTÓ-ALSÓVÁROS-VÁRALJA
10. SZÁRAZRÉT-FEKETEHEGY

ÖSSZESÍTETT TÉRKÉP

Székesfehérvár fejlődési szakaszai

- A II. világháború előtti ún. Győri program hadiipari fejlesztései
- 1945 utáni lassú újjáépítés
- A szocialista nagyipar megjelenése, Dunaújváros „árnyékában”
- Intenzifikálási szakasz (Videoton, KÖFÉM, Ikarus, ARÉV)
- Rendszerváltás előtti előprivatizáció, tulajdonosváltás – a város rendezési tervének kinyitása, belterület-növelés, „befogadó város”
- Rendszerváltás – KGST, SzU összeomlása következtében szocialista nagyipar piacvesztése, vállalatok tönkremenetele, drámai munkanélküliség
- Válságkezelés – az első önkormányzati gazdasági program, ipari parkok kijelölése, közművek önkormányzati tulajdonba vétele, barnamezős beruházások (laktanyák, korábbi nagyüzemek helyén), inkubátorház, befektetők intenzív keresése
- A fehérvári „Szilícium-völgy”, Kodolányi János Főiskola létrehozása
- „Versenyben a világgal” program szakaszai – költség-, beruházás- és innovációorientált
- A XXI. szd-i modern Székesfehérvár diverzifikált, a nemzetközi gazdasághoz kapcsolódó térségi foglalkoztatási erőközponttá válása

Székesfehérvár fenntartható városfejlesztési stratégia (FVS) módszertana

Városi reziliencia és tervezési dimenziók

1. Prosperáló város (helyi gazdaságfejlesztés)
2. Zöldülő város (energetikai átállás)
3. Digitális város (digitális technológia alkalmazása, okos megoldások működési integrációja)
4. Megtartó város (társadalmi folyamatok, beleértve a befogadást és esélyegyenlőséget is)
5. Kiszolgáló város (városi területhasználat, közmű infrastruktúra, épített és természeti környezet)

Prosperáló város

KOCKÁZATOK és adottságok, erőforrások

- Széles a képzési-oktatási paletta
- Felsőoktatás és a gazdasági közötti együttműködés
- Jelentős ipari infrastruktúra és barnamezős területek
- Helyi gazdaság kimagasló teljesítőképessége

LEHETŐSÉGEK és kihívások

- Kvalifikált szakemberek hiánya
- Koronavírus járvány, 2022 nemzetközi politikai környezet gazdasági hatásai (energiaár emelkedése, a beszállítói problémák)
- Globális klímaváltozás
- Kutatás-fejlesztési együttműködések továbbfejlesztése

Zöldülő város

- Zöld és klíma céloknak való megfelelés
- Helyi gazdaság erőforrás-hatékonysága
- Megújuló energiatermelés, energiahatékonyság klíma semleges közlekedésig
- Természeti értékek, természeti tőke védelme, állapota
- Biológiai sokféleség
- Vízi erőforrások
- Körforgásos gazdaság
- Lakosság egészségének védelme, jóléte

Digitális város

Értékelési szempontok:

- Digitális szempontú működési problémák
- Gyűjtött adatok köre, digitalizáltságuk, rendszerezésük és összhangjuk a problémákkal
- Város működtetésének, fenntartásának hatékonysága (adatalapú feladatszerzés és erőforrásgazdálkodás)
- Intézményi innovációk szükségessége
- Felkészültség, IT kompetenciák erősítésének igénye
- Okos város
- Digitális polgár – „digitális szakadék”

Megtartó város

KOCKÁZATOK és adottságok, erőforrások

- Székesfehérvár népessége az országos átlagot meghaladó mértékben fogy
- Lakossági elégedettség eltérő az egyes helyi humán szolgáltatások kapcsán
- Bölcsődei, óvodai, iskolai szolgáltatások kihasználtsága
- A városi identitás erősítése
 - A „történelmi főváros”
 - Városteréségi gazdasági erőcentrum

LEHETŐSÉGEK és kihívások

- Települési környezet, valamint a helyben elérhető szolgáltatások fejlesztése, népességmegtartó hatása
- Foglalkoztatói, vállalkozói szféra heterogenitása stabil foglalkoztatói oldalt eredményez
- Lakossági igényekre alapozott fejlesztések
- Helyi identitás megőrzését szolgáló fejlesztések
- Erős civil szervezeti jelenlét a helyi sport, szociális szféra, egészségügy és kultúra területén.

Székesfehérvár célrendszere

Átfogó cél

- Az ezeréves Székesfehérvár társadalmi-gazdasági-környezeti életképességének fenntartása vonzó, egymást erősítő gazdasági és lakossági letelepedési célterületként való megerősítése

Specifikus célok

- S1 Székesfehérvár európai szinten versenyképes, klímabarát erőcentrummá fejlesztése
- S2 Székesfehérvár népességmegtartó képességének erősítése a humán szolgáltatások és környezet feltételeinek javításával
- S3 A települési és természeti környezet, valamint az infrastrukturális hálózatok fenntartható és klímabarát fejlesztése
- S4 Székesfehérvár helyi közösségekre építő regionális központ szerepének erősítése

Felhasznált források

- Navracsics Tibor területfejlesztési miniszter: Új feladatok, új megoldások (előadás)
- Mayer Gábor Miniszterelnökség területfejlesztésért felelős államtitkára: Hazai területpolitika dilemmái (előadás)
- Rechnitzer János egyetemi tanár, SZIE: A magyar városhálózat átalakulása, kis- és középvárosok szerepe (előadás)
- Péntes János, PHD, DE: Az elmaradott települések tipizálása és a kapcsolódó alsó-középszintű térfelosztási lehetőségek (előadás)
- Salamin Géza, Péti Márton: A térbeli tervezés európai fogalma, jelentései és lehetséges hazai kapcsolódásai (Tér és Társadalom 33. évf., 3. szám, 2019)
- Székesfehérvár fenntartható városfejlesztési stratégia (FVS)
- Közlekedéstudományi Intézet tanulmányai
- Európai Unió kiadványai

Köszönöm a figyelmet!